

15 lat Polski w Unii Europejskiej

Osiągnięcia półtorej dekady
i kolejne wyzwania rozwojowe

Spis treści

1. Gospodarka się rozwija..... 3
2. Żyjemy lepiej 5
3. Wzmacniamy strukturalne podstawy rozwoju..... 8
4. Rozwija się polski przemysł..... 12
5. Kolejne wyzwania przed nami..... 13

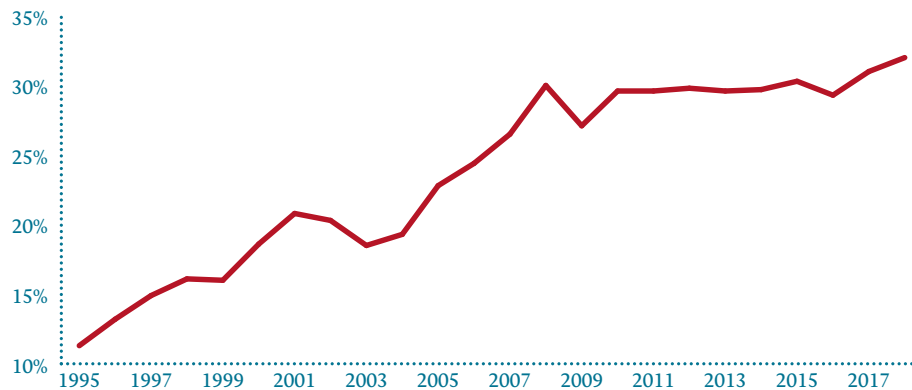
1. Gospodarka się rozwija

Nasz produkt krajowy brutto zbliża się do średniej unijnej

Przystąpienie Polski do UE w 2004 r. zainicjowało szereg zmian gospodarczych i politycznych, dających nam w efekcie szansę stać się jedną z bardziej rozwiniętych gospodarek europejskich.

Produkt krajowy brutto Polski wzrósł pomiędzy 2004 r. a 2018 r. o ponad 70%. W rezultacie PKB na głowę w Polsce wzrósł z 24% unijnej średniej w 2004 r. do 41% w 2018 r. Po uwzględnieniu siły nabywczej pieniądza PKB na głowę wzrósł z ok 40% unijnej średniej w 2004 r. do blisko 70% w 2018 r. PKB na głowę w Polsce jako procent PKB na głowę w Niemczech wzrósł z 19,3% w 2004 r. do 32,0% w 2018 r.

PKB na głowę w Polsce jako % PKB na głowę w Niemczech

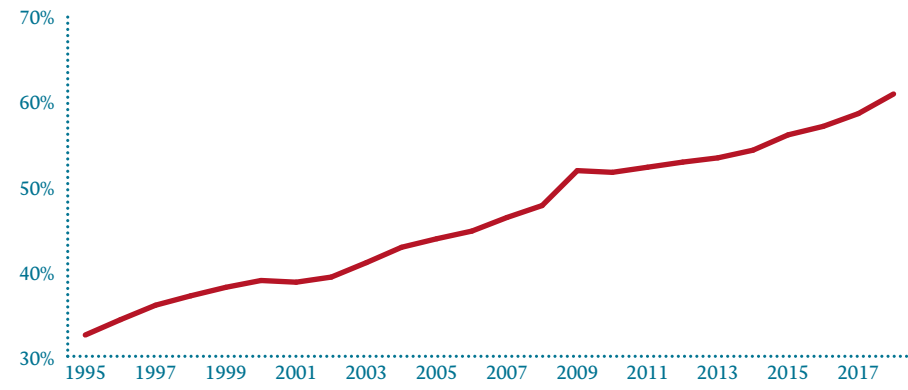

Źródło: IMF WEO

Nasz standard życia goni ten, którym cieszą się obywatele bardziej rozwiniętych gospodarek UE. Nawet w porównaniu do Niemiec, gospodarczego lidera Unii, widać, że nadrabiamy wielodekadowe opóźnienia w rozwoju.

PKB na głowę skorygowany o siłę nabywczą pieniądza do PKB na głowę korygowanego o siłę nabywczą pieniądza dla Niemiec wzrósł z 42,8% w 2004 r. do 60,8% w 2018 r.

PKB PPP na głowę w Polsce jako % PKB PPP na głowę w Niemczech

Źródło: IMF WEO

Produkt krajowy brutto Polski wzrósł pomiędzy 2004 r. a 2018 r. o ponad 70%. W rezultacie osiągnął 41% średniej unijnej.

1. Gospodarka się rozwija

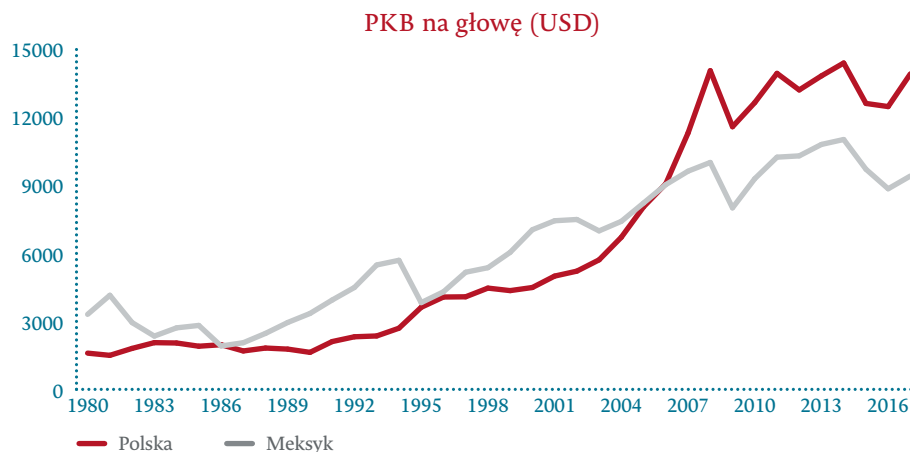
UE to więcej niż wolny rynek

Przystąpienie do Unii Europejskiej z wielokrotnie zwiększyło rynek bezpośrednio dostępny polskim przedsiębiorcom (UE to obecnie ponad 500 milionów konsumentów). Był to prawdopodobnie najważniejszy impuls rozwojowy oddziałujący na naszą gospodarkę.

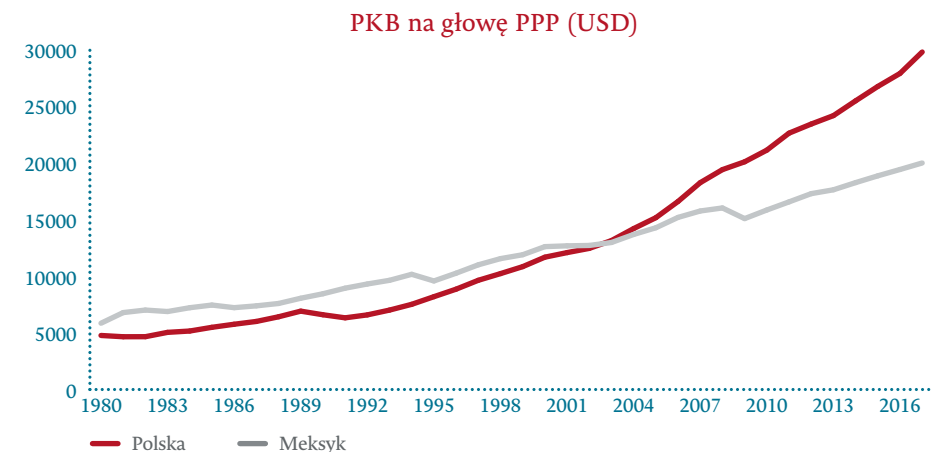
Unia Europejska to nie tylko większy rynek, ale również wspólne regulacje gospodarcze, standardy techniczne i rozwiązania instytucjonalne, z których wiele przyczynia się do przyspieszenia rozwoju Polski.

Jak ważny jest wpływ wspólnych instytucji i standardów, świadczyć może porównanie Polski i Meksyku. Meksyk graniczy z USA i ma podpisaną

z Waszyngtonem umowę o wolnym handlu i od początku lat 80. wdraża prorynkowe reformy gospodarcze. Polska wdraża reformy od początku lat 90., ale nas dodatkowo łączy z sąsiadami wspólne instytucje. Z wspólnotami europejskimi podpisaliśmy w 1991 r. umowę stowarzyszeniową, co zwiększyło naszą wiarygodność gospodarczą oraz zakotwiczyło kierunek transformacji społeczno-gospodarczej. W 1993 r. Unia określiła szczegółowe kryteria, jakie Polska musiałaby spełnić, by przystąpić do wspólnoty. W 1997 r. rozpoczęto, a w 2002 r. zakończono negocjacje o przystąpieniu do UE. W tym czasie wyprzedziliśmy Meksyk w PKB na głowę.

Źródło: IMF WEO

Źródło: IMF WEO

Meksyk wdraża reformy dłużej niż Polska, ale nas dodatkowo łączy z sąsiadami wspólne instytucje. W rezultacie wyprzedziliśmy Meksyk w PKB na głowę.

2. Żyjemy lepiej

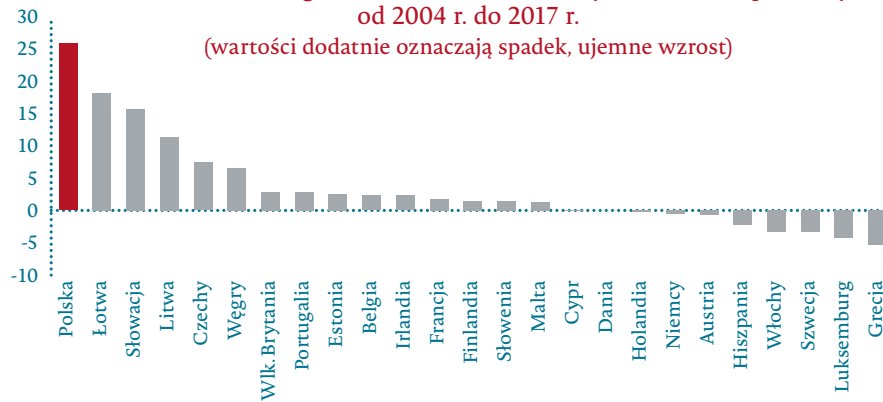
Wzrost gospodarczy umożliwia dbanie o najuboższych

Pomiędzy rokiem 2004 a 2017 Polska odnotowała największy spadek wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wśród państw UE. Ponieważ zaczynaliśmy od wysokiego poziomu zagrożenia ubóstwem,

pomimo tej ogromnej poprawy wciąż lokujemy się nieco poniżej średniej unijnej. Podobnie zmienił się wskaźnik ubóstwa względnego. Polska od 2004 r. odnotowała jego największy spadek w Unii.

Zmiana wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym od 2004 r. do 2017 r.

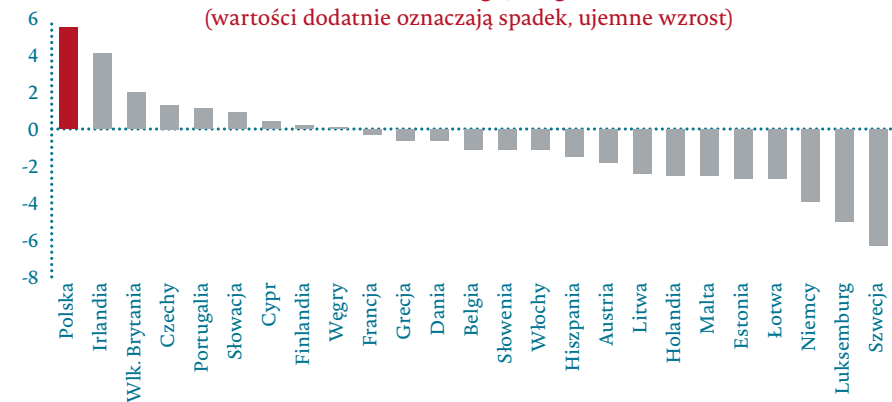
(wartości dodatnie oznaczają spadek, ujemne wzrost)

Źródło: Eurostat

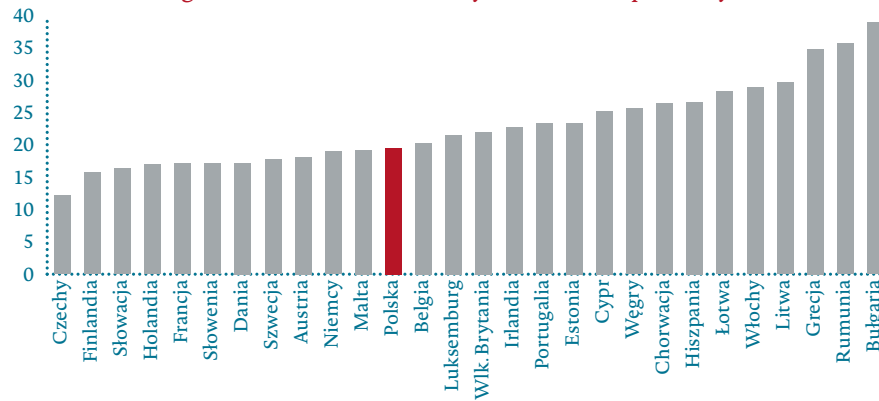
Zmiana wskaźnika ubóstwa względnego od 2004 r. do 2017 r.

(wartości dodatnie oznaczają spadek, ujemne wzrost)

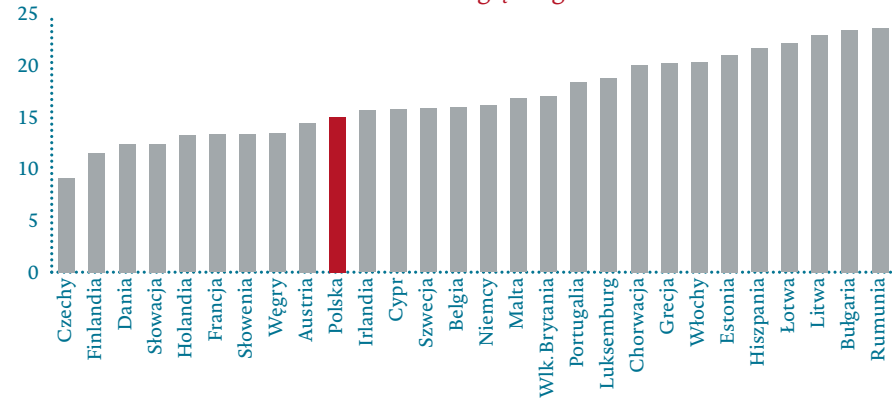
Źródło: Eurostat

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym na rok 2017

Źródło: Eurostat

Wskaźnik ubóstwa względnego na rok 2017

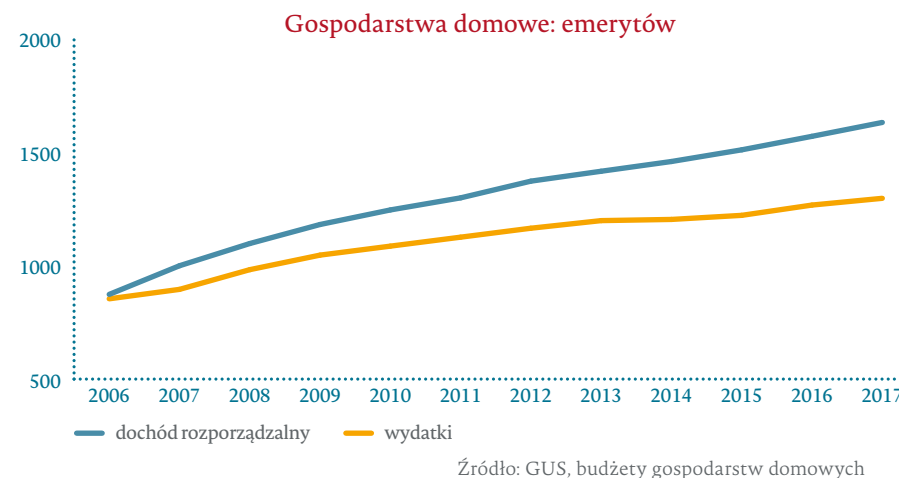
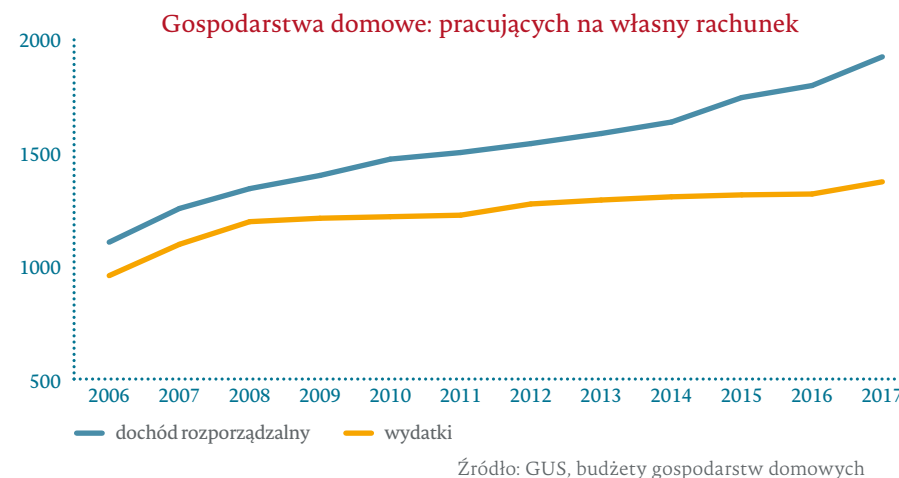
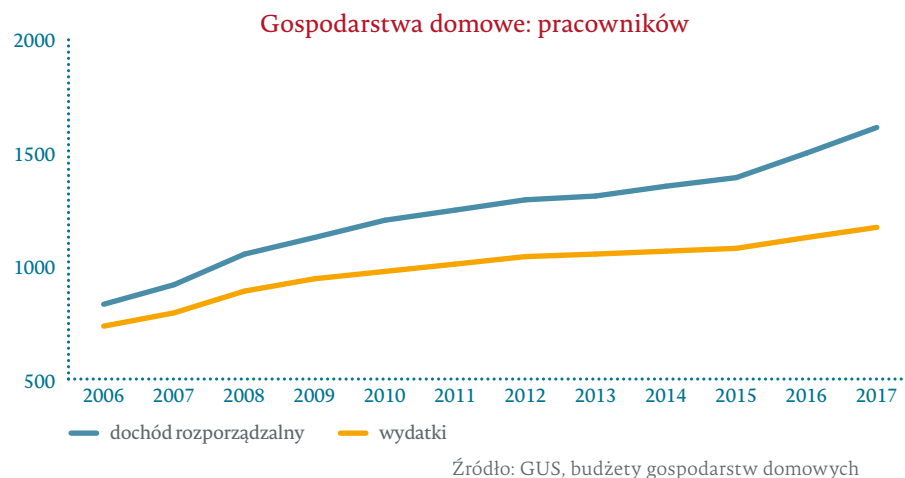

Źródło: Eurostat

2. Żyjemy lepiej

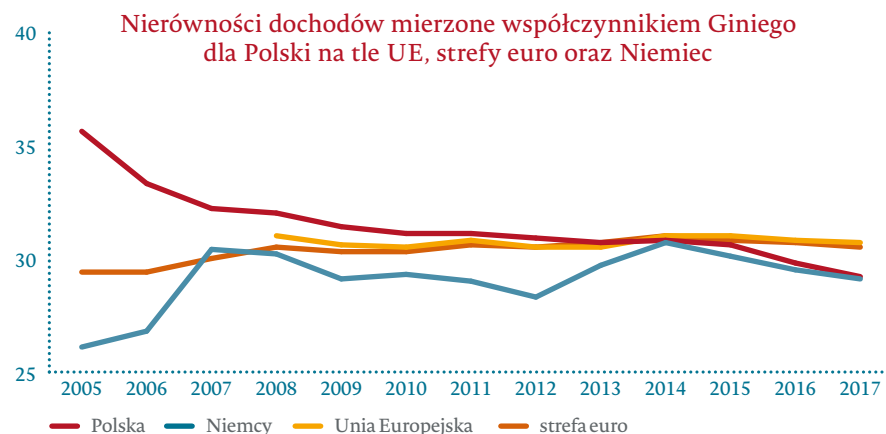
Wzrost gospodarczy polepsza budżety szerokiej rzeszy gospodarstw domowych

Rośnie różnica pomiędzy dochodami a wydatkami. Jeszcze w 2006 r. przeciętne gospodarstwo emeryckie wydawało 98% swojego dochodu rozporządzalnego, w 2017 r. wydaje już tylko 79%.

2. Żyjemy lepiej

Żaden pojedynczy miernik nie oddaje całości dobrostanu obywateli. Ale wielość mierników z poprawiającymi się odczytami obrazuje rosnący poziom życia Polaków. Spadają nierówności dochodowe. Spada stopa bezrobocia. Rośnie ufność konsumentów.

Źródło: Eurostat

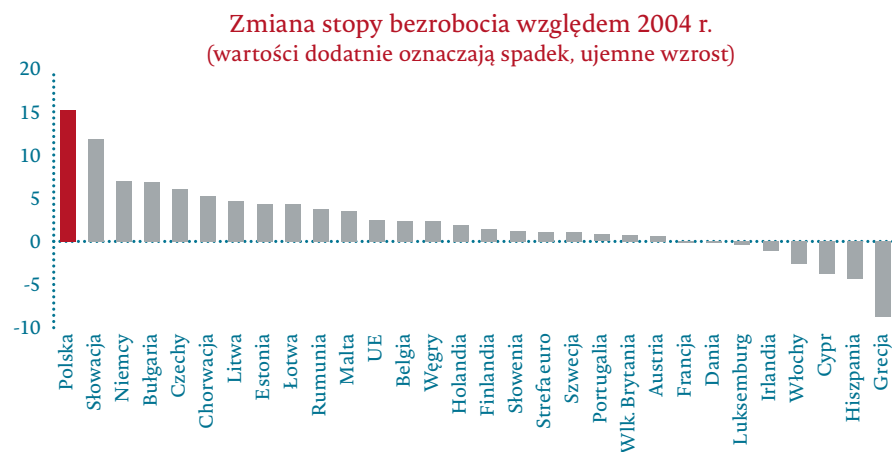
W momencie przystąpienia do UE mieliśmy najwyższą stopę bezrobocia w UE (w wysokości 19,1%), obecnie mamy jedną z najniższych – ok. 3,9%. Pomiędzy rokiem 2004 r. a 2018 r. Polska odnotowała największy w UE spadek stopy bezrobocia.

Źródło: Eurostat

Źródło: GUS

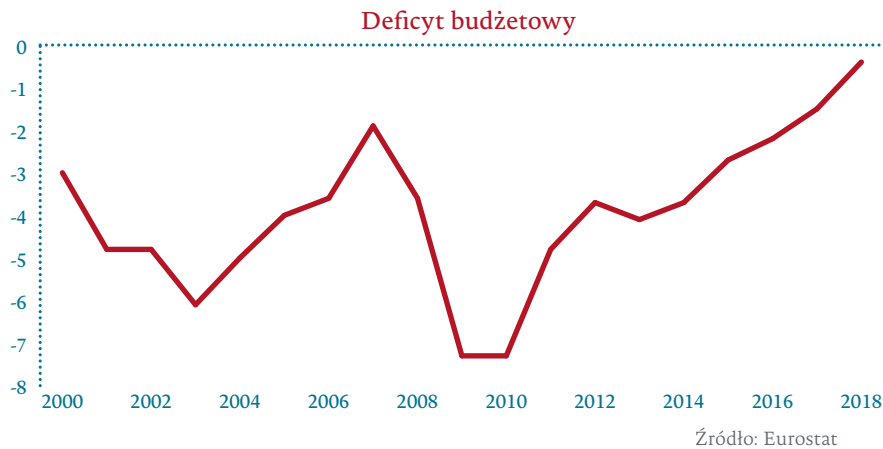

Źródło: Eurostat

3. Wzmacniamy strukturalne podstawy rozwoju

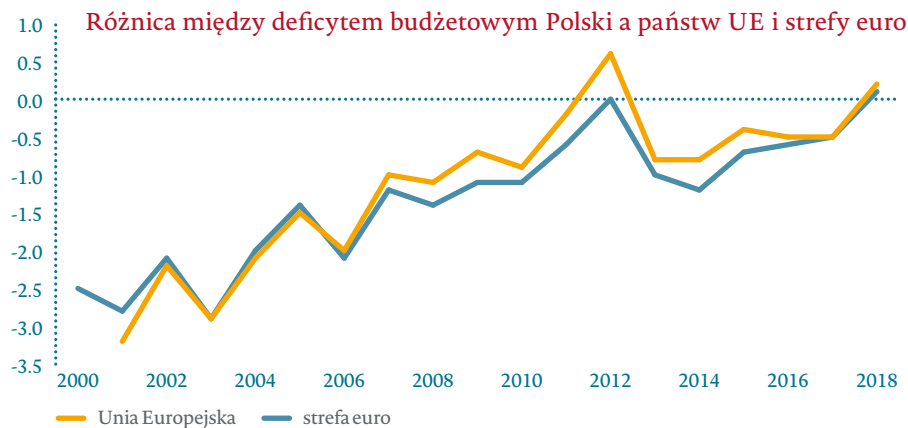
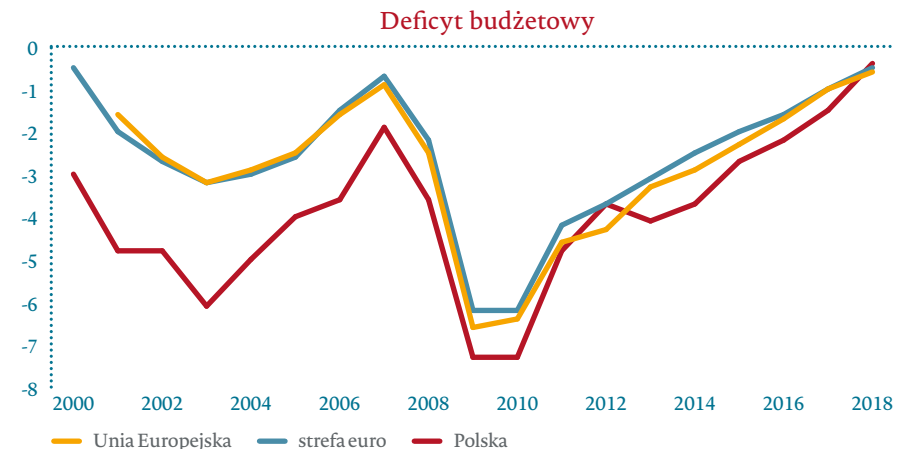
Poprawia się bilans finansów publicznych

Bilans sektora finansów publicznych Polski, od dwóch dekad zbliża się do bilansu finansów publicznych państw UE. Dwie dekady temu deficyt budżetowy Polski był większy niż średnia UE czy państw tworzących strefę euro. Z czasem różnica malała. Obecnie nasz bilans i przeciętny bilans sektorów publicznych państw UE wykazują tożsame odczyty.

Bilans sektora finansów publicznych od roku 2010 poprawia się i jest z grubsza podobny dla bilansów odnotowywanych przez państwa UE oraz strefy euro.

Dokładniejsza ocena wskazuje, że od 20 lat zmniejszamy różnicę pomiędzy bilansami sektora finansów publicznych w Polsce, a tymi w UE i strefie euro.

od 20 lat zmniejszamy różnicę pomiędzy bilansami sektora finansów publicznych w Polsce, a tymi w UE i strefie euro.

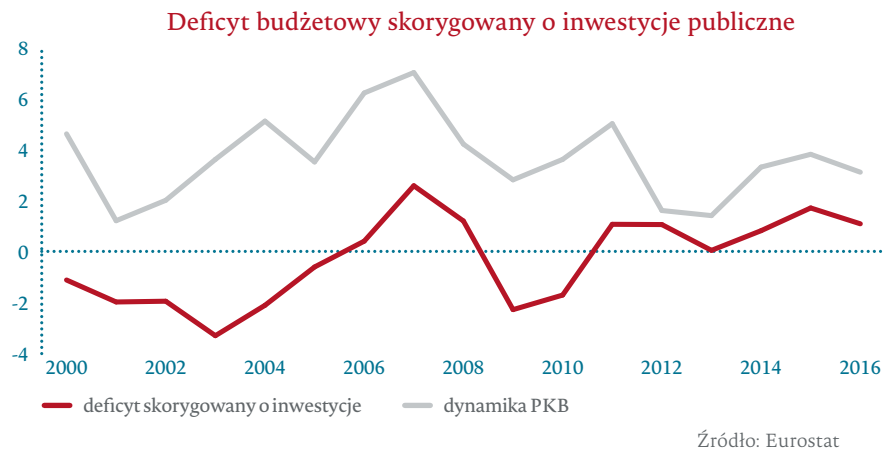
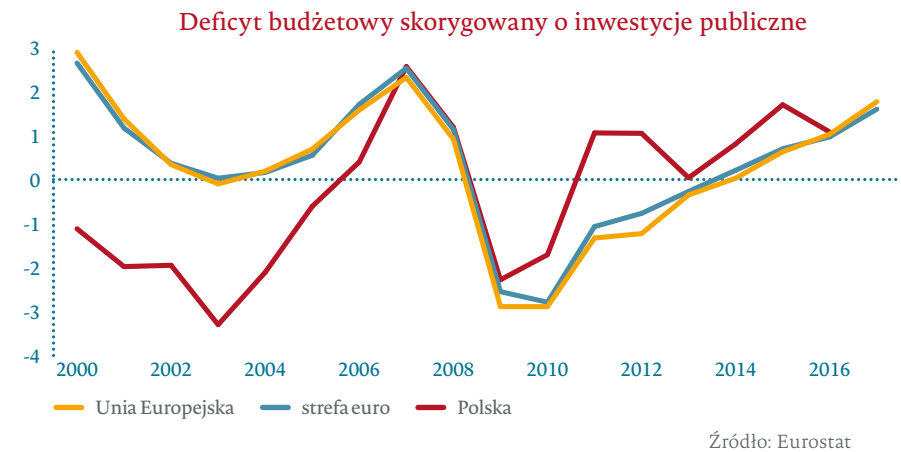
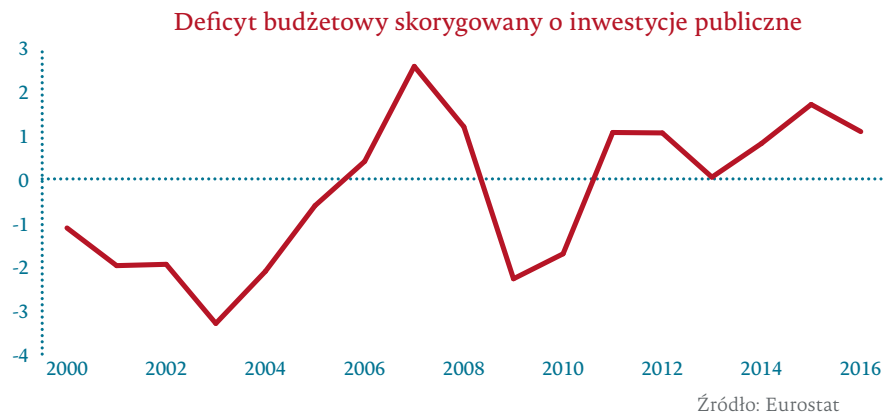
3. Wzmacniamy strukturalne podstawy rozwoju

Deficyt budżetowy skorygowany o inwestycje publiczne jest modelowo kontrykcyjny

Wysoka zmienność konsumpcji zmniejsza dobrobyt. Dlatego przyjmuje się, że polityka gospodarcza powinna być kontrykcyjna: finanse publiczne (z wyłączeniem wydatków na inwestycje) powinny w czasach dobrej koniunktury wykazywać nadwyżkę, a w czasach spowolnienia deficyt.

Bilans sektora finansów publicznych wykazuje nadwyżkę od blisko dekady. Co ważniejsze, gdy spowalnia dynamika PKB, wzrasta deficyt, a gdy PKB przyspiesza – pojawia się nadwyżka.

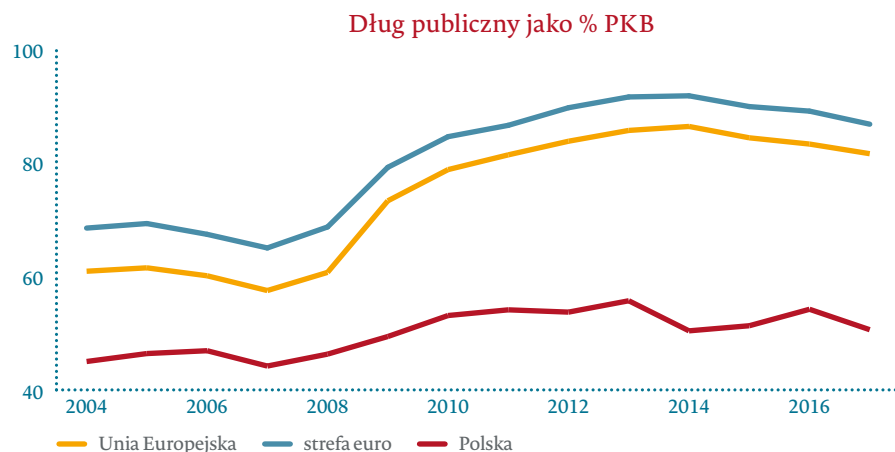
Polski bilans sektora finansów publicznych wykazuje saldo bardziej restrykcyjne niż przeciętna dla UE oraz strefy euro.

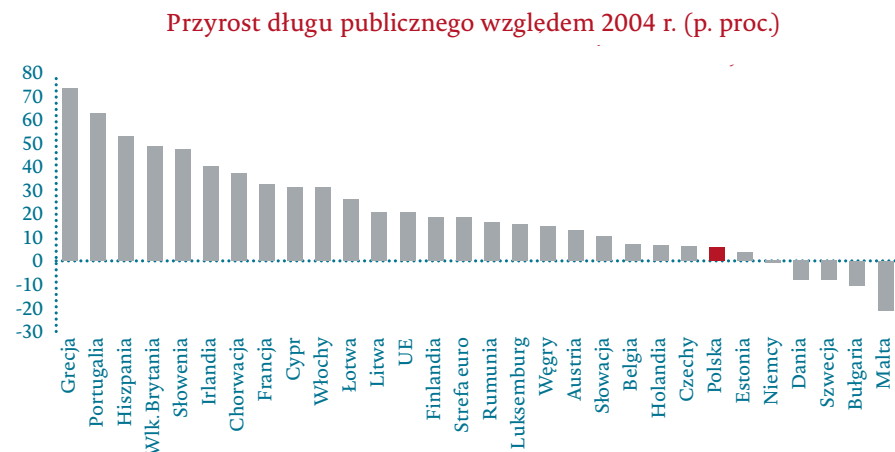
Bilans sektora finansów publicznych wykazuje nadwyżkę od blisko dekady i wykazuje saldo bardziej restrykcyjne niż przeciętna dla UE

3. Wzmacniamy strukturalne podstawy rozwoju

Oficjalny dług publiczny Polski w relacji do PKB jest poniżej przeciętnego długu publicznego w UE i strefie euro. A od roku 2004 odnotował jeden z najmniejszych przyrostów w UE.

Źródło: Eurostat

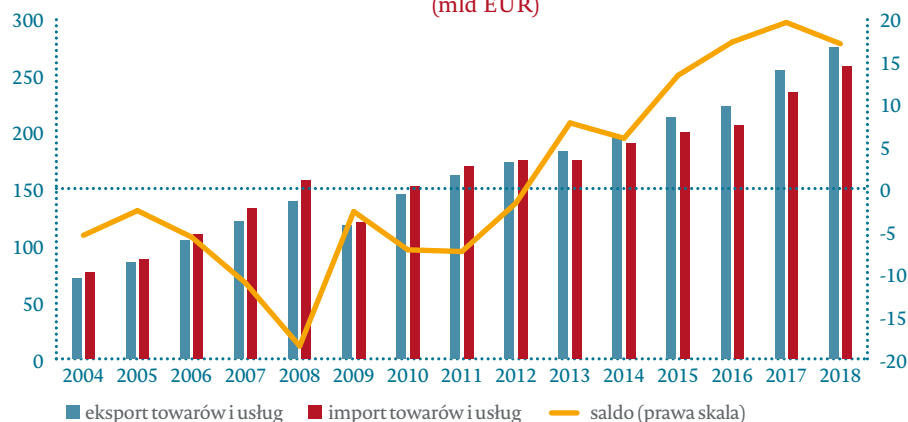

Źródło: Eurostat

3. Wzmacniamy strukturalne podstawy rozwoju

Saldo handlu zagranicznego Polski poprawia się i jest źródłem finansowania naszego rozwoju. Szczególną poprawę odnotowało saldo w handlu usługami.

Handel zagraniczny Polski (towary i usługi) w latach 2004-2018 (mld EUR)

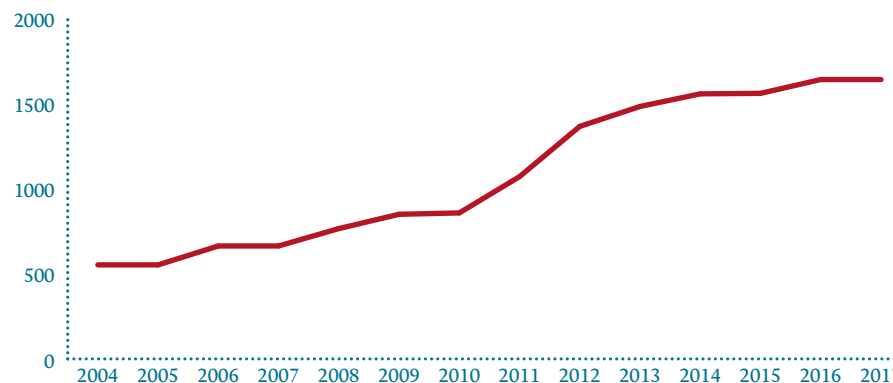

Źródło: Eurostat

Pomiędzy 2004 r. a 2017 r. zbudowano w Polsce 1088 kilometrów autostrad.

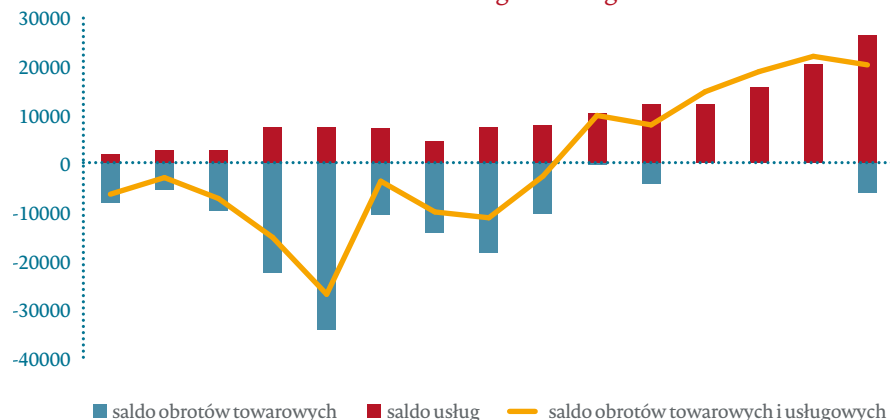
Rośnie wydajność energetyczna gospodarki. PKB tworzymy z relatywnie zmniejszającym się zużyciem nośników energii.

Kilometry autostrad w Polsce od 2004 r.

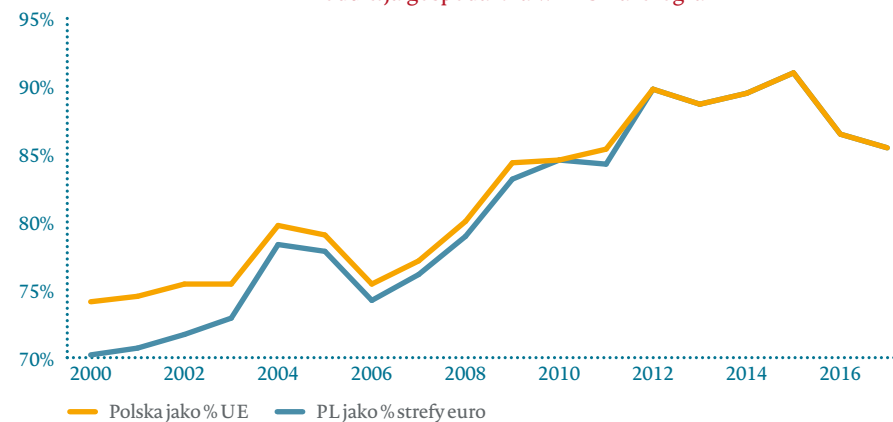
Źródło: Eurostat

Saldo handlu zagranicznego Polski

Źródło: NBP

Wydajność energetyczna
Produkcja gospodarcza w PPS na kilogram

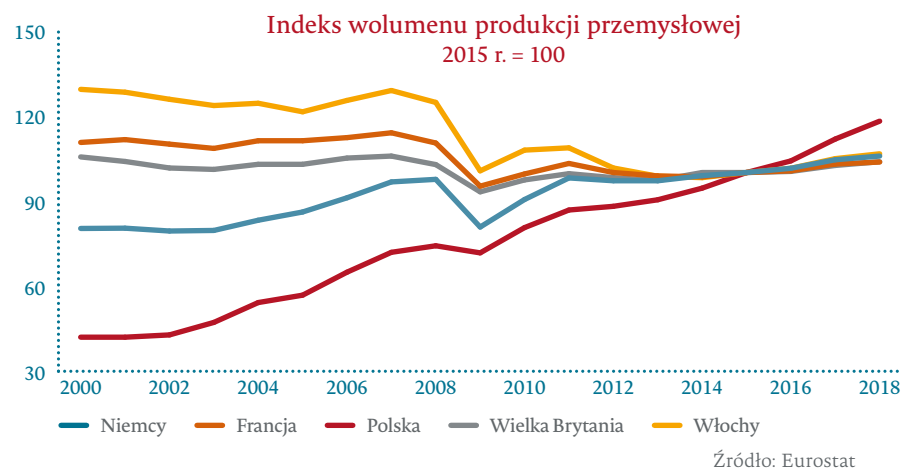

Źródło: Eurostat

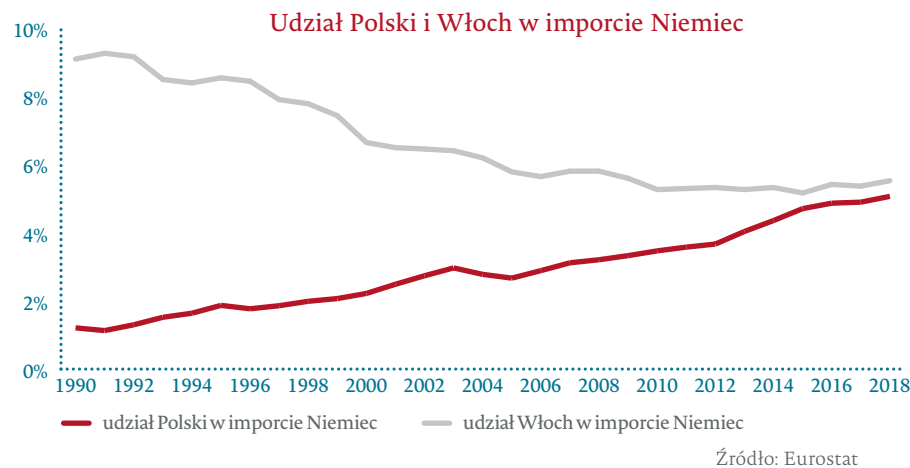
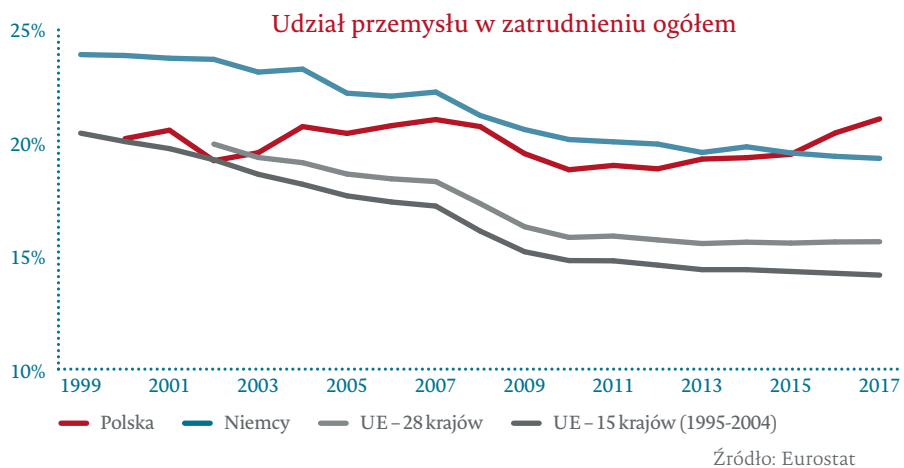
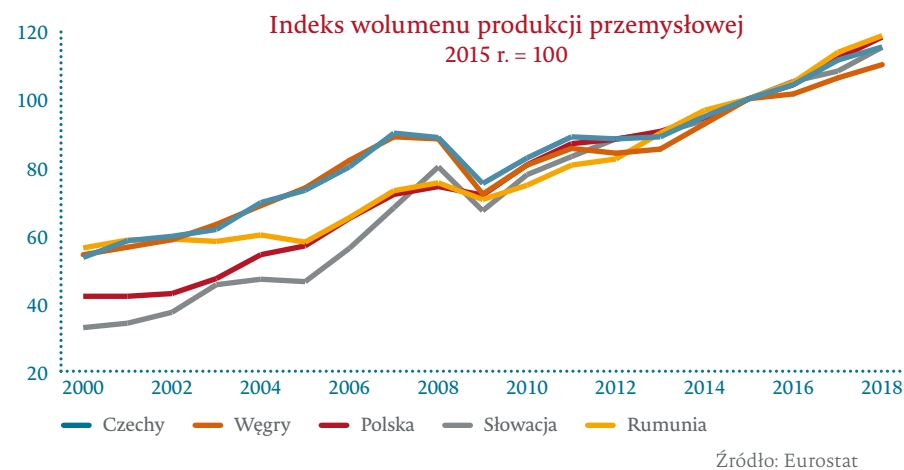
4. Rozwija się polski przemysł

Na tle Europy Zachodniej odnotowaliśmy jedną z większych dynamik wzrostu produkcji przemysłowej w UE. Wysoką dynamikę produkcji przemysłowej odnotowaliśmy również na tle państw Europy Środkowej.

Udział przemysłu w zatrudnieniu jest stabilny z tendencją wzrostową.

Wzrasta ważność Polski dla gospodarki niemieckiej. Z nieistotnego partnera handlowego Niemiec wyrosliśmy na równoważnego Włochom, które są 3,5 raza większą gospodarką i dwa razy ludniejszym społeczeństwem (1756 miliardów euro PKB i 60 milionów obywateli, w porównaniu do 496 miliardów euro PKB i 38 milionów obywateli Polski).

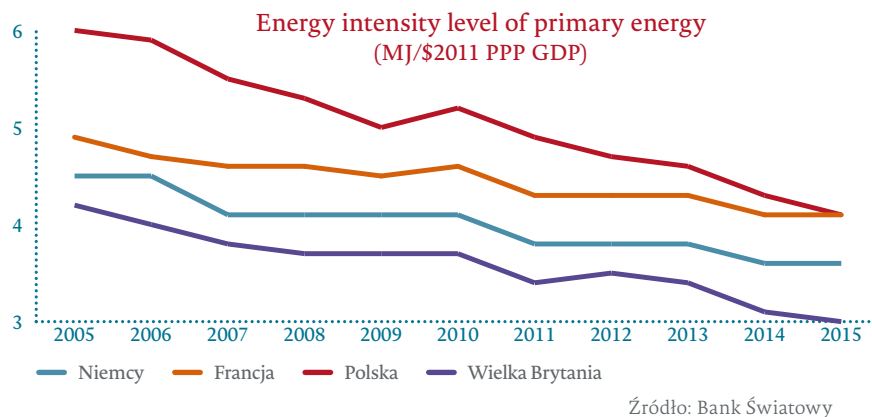
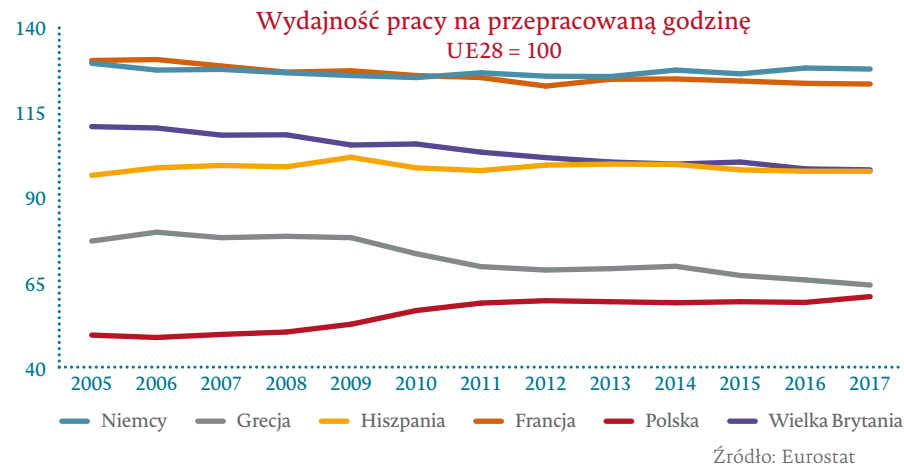

5. Kolejne wyzwania przed nami

Potrzebujemy zwiększyć wydajność produkcji

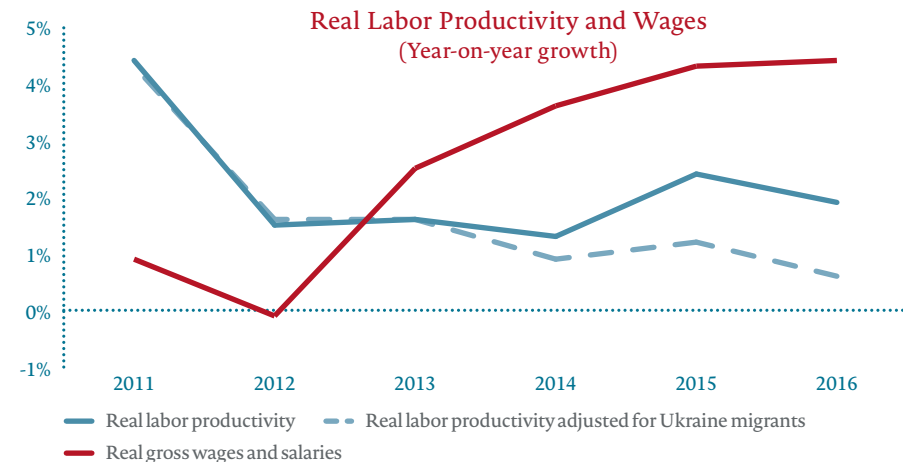
W wydajności pracy zbliżamy się do niektórych gospodarek Zachodu. Ale daleko nam jeszcze do najbardziej wydajnych.

Należy pamiętać, że raportowane dane o wydajności pracy są zawyżone, ponieważ nie uwzględniają w pełni pracy Ukraińców i innych imigrantów, a ujmują wypracowany przez nich produkt. Doszacowanie pracy imigrantów (jak to uczynił na przykład Międzynarodowy Fundusz Walutowy) pokazuje w efekcie niższą wydajność, niż to wynika z oficjalnych danych.

Na wykresie poniżej niebieska ciągła linia obrazuje dynamikę wydajności pracy według oficjalnych danych, a niebieska przerywana linia – dynamikę wydajności pracy po doszacowaniu pracy imigrantów.

Choć w wydajności energetycznej również poczyniliśmy znaczny postęp (na przykład prawie dogoniliśmy francuską), to do liderów rankingu wciąż nam sporo brakuje. Gospodarka polska na jednostkę wartości produktu zużywa 37% więcej energii niż niemiecka oraz 15% więcej niż brytyjska.

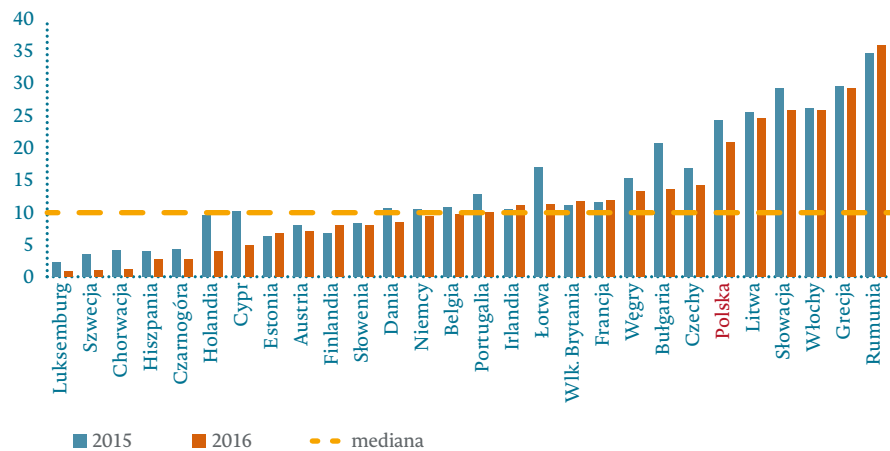

Dane o wydajności pracy są zawyżone, ponieważ nie uwzględniają w pełni pracy Ukraińców i innych imigrantów.

5. Kolejne wyzwania przed nami

Potrzebujemy sprawniejszego poboru podatków i prostszego prawa podatkowego

Choć dokonaliśmy znaczącego postępu w uszczelnieniu systemu podatkowego, możliwe i potrzebne jest jego dalsze uszczelnianie. Na rok 2016 (ostatni, za który mamy szacunki dla państw UE) mamy w Polsce jedną z wyższych luk podatków w Unii Europejskiej.

Źródło: Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2018 Final Report

Czym bardziej skomplikowane prawo podatkowe, tym droższy pobór dla państwa i większe koszty dla podatników. Wedle najświeższych dostępnych danych (2013 r.) mamy zarówno wysoki udział kosztu poboru podatków w zebranych podatkach, jak i dużą ilość czasu potrzebną na przygotowanie zeznań podatkowych.

Czas potrzebny na przygotowanie zeznań podatkowych (oś Y) a koszt administracji podatkowej jako % zebranych podatków (oś X)

Źródło: OECD Tax Administration 2015, World Bank Doing Business

Możliwe i potrzebne jest dalsze uszczelnianie polskiego systemu podatkowego.

5. Kolejne wyzwania przed nami

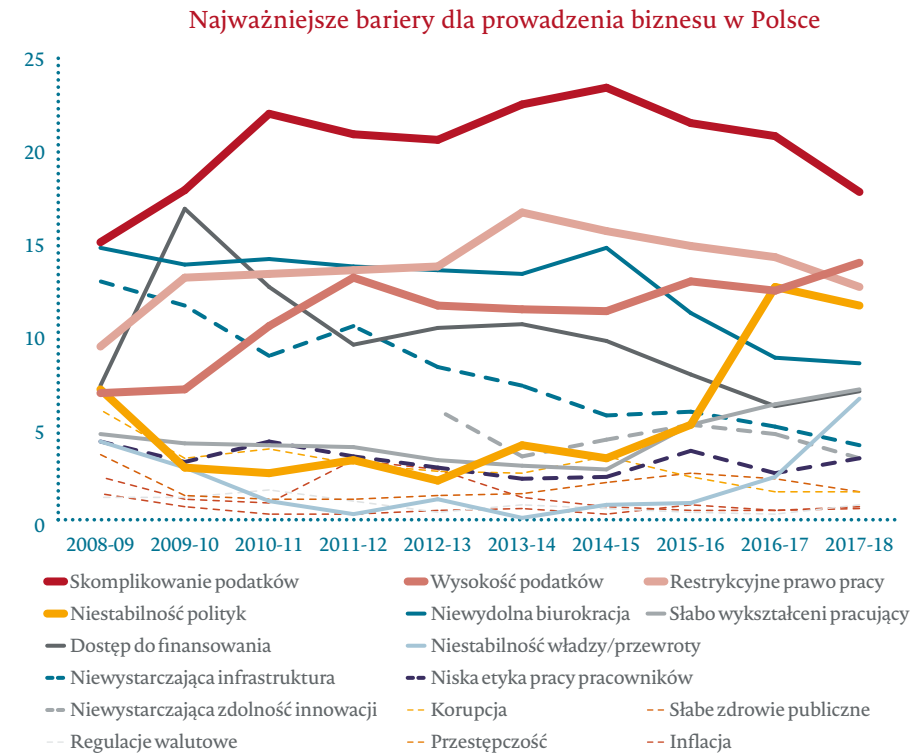
Polska ma prawdopodobnie jeden z wyższych na świecie kosztów poboru podatków, wynoszący stanowi 1,6% pobieranych podatków. Wśród 56 państw, dla których OECD było w stanie oszacować koszty poboru na rok 2013, przewyższyły nas jedynie Japonia (1,74%) i Arabia Saudyjska (1,62%).

Źródło: OECD Tax Administration 2015

Nieprzewidywalność polskiego prawa podatkowego (a nie wysokość podatków!) jest prawdopodobnie najważniejszym ograniczeniem rozwoju Polski.

Czym bardziej skomplikowane prawo podatkowe, tym mniej przewidywalne i tym więcej pułapek na przedsiębiorców. Nieprzewidywalność polskiego prawa podatkowego (a nie wysokość podatków!) jest prawdopodobnie najważniejszym ograniczeniem rozwoju Polski. Tak przynajmniej wynika ze zbieranych przez dekadę 2008-2018 danych o barierach najbardziej utrudniających prowadzenie biznesu w Polsce.

Źródło: World Economic Forum, The Global Competitiveness Report, różne wydania

5. Kolejne wyzwania przed nami

Zwiększając przez dekady majątność, potrzebujemy dbać o krótkoterminową wypłacalność

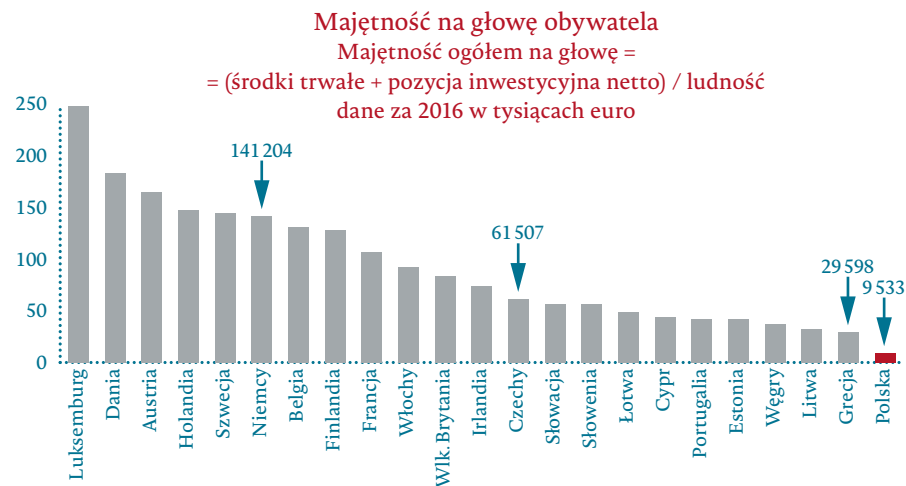
Do porównania kondycji gospodarek zazwyczaj używa się produktu krajowego brutto. W tej mierze jesteśmy coraz bliżej gospodarek UE. Jednak PKB to miara aktywności gospodarczej w danym roku. Nie mierzy ona majątności, którą kumulujemy przez dekady z corocznego zarobkowania. Gdy zsumować środki trwałe w danej gospodarce oraz jej pozycję inwestycyjną netto i podzielić tę sumę na głowę obywatela, uzyska się relatywną majątność. W tej mierze jesteśmy najbiedniejszym państwem UE.

Krótkoterminowe finansowanie zewnętrzne jest potrzebne na spłatę krótkoterminowych długów zagranicznych oraz zapłatę za kupione za granicą towary i usługi, za które też w większości płaci się szybko. Należności te można regulować w skali państwa z tego, co zarobimy na eksporcie, z tego, co pożyczymy za granicą oraz z krajowych rezerw walutowych i kruszcowych.

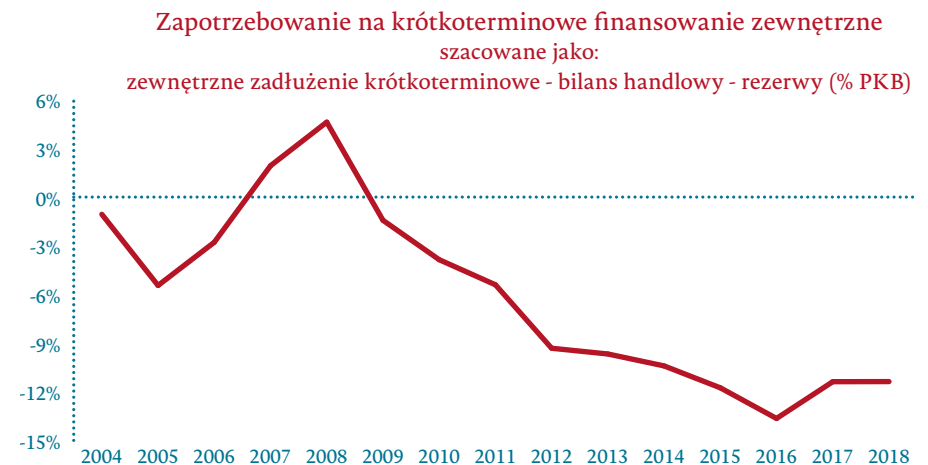
Za szacunek krótkoterminowego zapotrzebowania na finansowanie zewnętrzne przyjąć można sumę krótkoterminowych zobowiązań zagranicznych gospodarki powiększoną o deficyt handlowy (lub pomniejszoną o nadwyżkę handlową) oraz pomniejszoną o rezerwy. Czym wyższy ten wskaźnik, tym wyższe zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne.

Wskaźnik ten można podzielić przez PKB, bo taka sama suma potrzebnego finansowania zagranicznego będzie różnym ciężarem dla różnego rozmiaru gospodarek.

W ostatniej dekadzie zmniejszyliśmy zapotrzebowania na krótkoterminowe finansowanie z zagranicy. Ale jest to wskaźnik, który może ulec bardzo szybkiej zmianie.

Źródło: Eurostat

Źródło: NBP

5. Kolejne wyzwania przed nami

Starzenie się i emigracja Polaków

W porównaniu do minionych dekad żyjemy dłużej. Ten cywilizacyjny sukces niesie jednak koszt. Potrzebujemy sfinansować godne emerytury bez nadmiernego opodatkowania młodszych pracujących. Jest to jedno z głównych wyzwań rozwojowych Polski.

Jeszcze w 1960 r. na jednego emeryta lub rencistę przypadało w Polsce blisko dwanaście osób w wieku produkcyjnym. Obecnie przypada poniżej trzech. To znaczy, że trzy osoby w wieku produkcyjnym muszą zapłacić odpowiednio wysokie podatki i składki, by zapewnić jednemu emerytowi godną emeryturę.

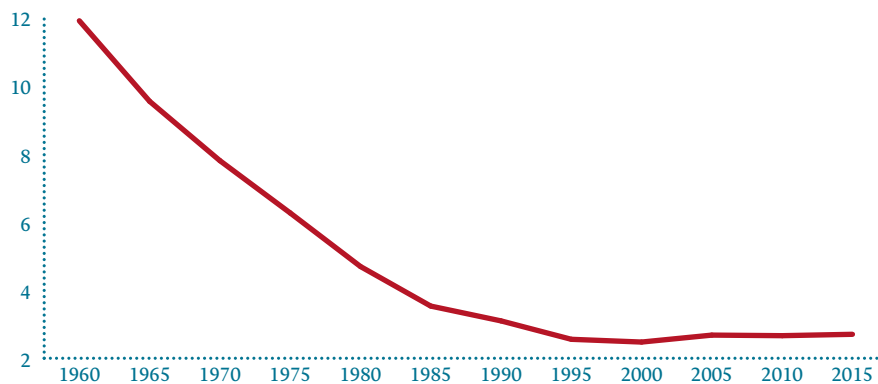
Potrzebujemy zwiększyć atrakcyjność Polski jako miejsca pracy i zamieszkania dla samych Polaków. Ponad dwa miliony Polaków przebywają obecnie za granicą.

Głównymi czynnikami wypychającymi Polaków na emigrację wydają się być wysokie opodatkowanie pracy najmniej zarabiających oraz wysoki koszt wynajmu mieszkań tam, gdzie jest praca, tj. w dużych miastach.

Wysokie opodatkowanie pracy jest szczególnie dotkliwe dla pracowników młodszych oraz o niższych kwalifikacjach. Ich przeciętnie niższe pensje pomniejszone o wysokie podatki pozostawiają w ich dyspozycji relatywnie mało pieniędzy i szybciej wypychają ich z rynku pracy niż pracowników o wyższych zarobkach.

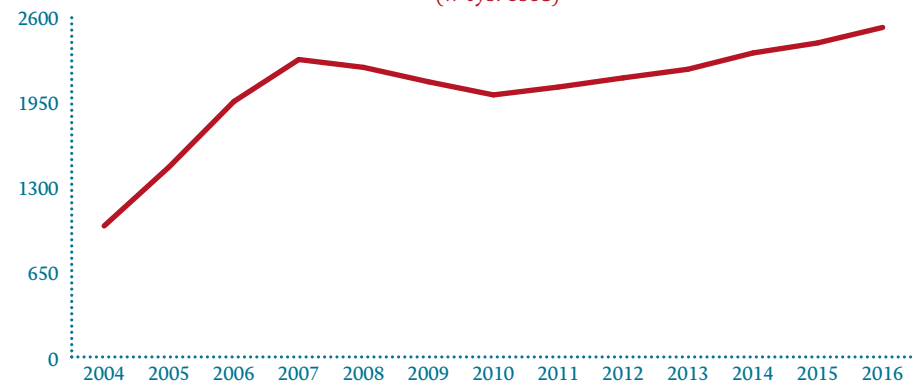
Podobnie oddziałuje wysoki koszt wynajmu mieszkań w dużych miastach, gdzie łatwiej o pracę. Dla pracowników zarabiających mniej pensja pomniejszona o podatki i koszt wynajmu mieszkania (jeśli nie mają własnego lokum) nie wystarcza do przeżycia w mieście.

Stosunek liczby osób w wieku produkcyjnym do liczby emerytów i rencistów

Źródło: GUS

Ludność nieobecna w związku z wyjazdem za granicę na pobyt czasowy (w tys. osób)

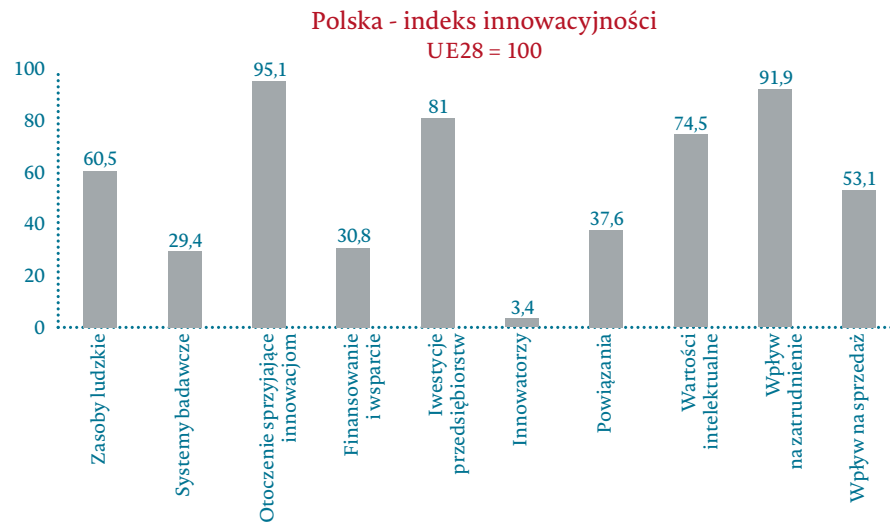
Źródło: GUS

Godne emerytury bez nadmiernych podatków to jedno z głównych wyzwań rozwojowych Polski.

5. Kolejne wyzwania przed nami

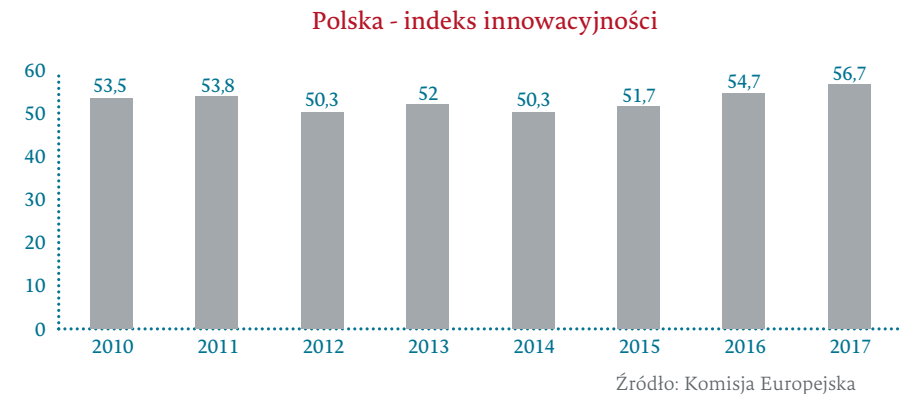
Wydajność gospodarki wynika z zasobu nowoczesnych technologii, sprawności w ich wykorzystaniu oraz intensywności wykorzystania.

Światowy zasób technologii jeszcze nie wykorzystywanych, a możliwych do szerszego zastosowania w Polsce, jest ogromny. Możemy z powodzeniem importować i wdrażać nowe technologie bez ponoszenia kosztu i ryzyka ich samodzielnego wytworzenia. Ale z czasem coraz bardziej istotne będzie samodzielne tworzenie innowacji.

Źródło: Komisja Europejska

Póki co, dostępne szacunki opisujące potencjał tworzenia nowych technologii zawarte w najnowszym wydaniu corocznego raportu Komisji Europejskiej pt. „European Innovation Scoreboard 2018” wskazują, że jesteśmy poniżej przeciętnej dla UE, choć od kilku lat szacunek polskiego potencjału innowacyjnego rośnie.

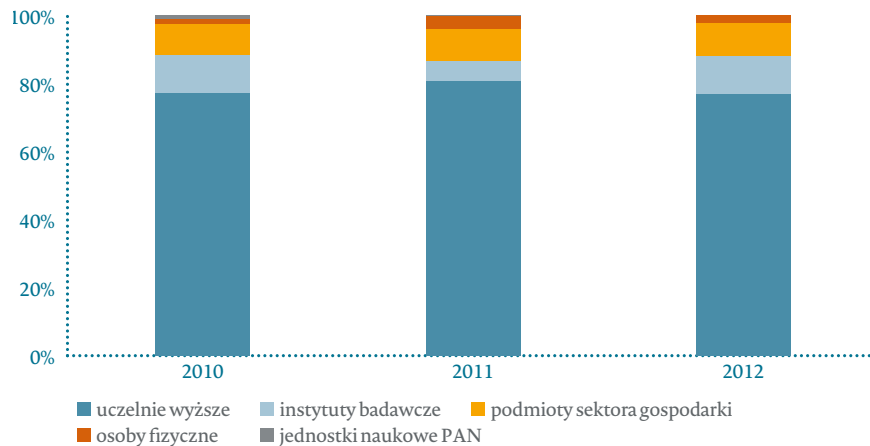
Możemy z powodzeniem importować i wdrażać nowe technologie bez ponoszenia kosztu i ryzyka ich samodzielnego wytworzenia. Ale z czasem coraz istotniejsze będzie samodzielne tworzenie innowacji.

5. Kolejne wyzwania przed nami

W promowaniu innowacyjności należy się wystrzegać działań pozorowanych. A w dostępnych danych widać poszlakę, że uczelnie generują patenty tylko po to, by „wrobić” wskaźniki innowacyjności.

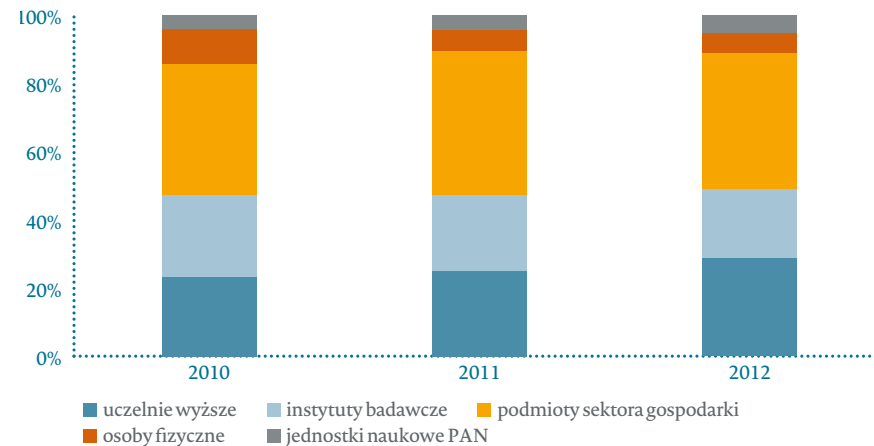
Między 15% a 20% patentów zgłaszanych do Urzędu Patentowego RP jest wykupywanych jedynie na trzy lata zamiast pełnych dwudziestu. Wykupowanie ochrony patentowej na tak krótki czas może mieć sens, gdy wynalazek jest nietrafiony i porzucany lub gdy celem samym w sobie jest zdobycie patentu.

Struktura organizacyjna wnioskujących o ochronę patentów wygaszonych po trzech latach

Ponieważ blisko 90% z patentów chronionych jedynie przez trzy lata jest zgłaszanych przez uczelnie i inne jednostki państwowe, a udział tych organizacji w patentach zgłaszanych do ochrony na kolejne lata wynosi nieco ponad 50%, istnieje podejrzenie, że ma miejsce zgłaszanie patentów w celu spełnienia oczekiwań władz publicznych co do innowacji.

Struktura organizacyjna wnioskujących o ochronę patentów aktywnych ponad trzy lata w dniu 27.05.2019 r.

Między 15% a 20% patentów zgłaszanych do Urzędu Patentowego RP jest wykupywanych jedynie na trzy lata zamiast pełnych dwudziestu.

Materiał opracowany przez Biuro Analiz PFR S.A.

Paweł Dobrowolski
Główny Ekonomista PFR S.A.
pawel.dobrowolski@pfr.pl

Andrzej Kochman
andrzej.kochman@pfr.pl

Michał Kolasa
michal.kolasa@pfr.pl

Polski Fundusz Rozwoju S.A.
ul. Krucza 50, 00-025 Warszawa
www.pfr.pl

Niniejszy materiał został opracowany wyłącznie w celu informacyjnym. Biuro Analiz dołożyło wszelkich starań, aby przedmiotowy raport oparty był na wiarygodnych i sprawdzonych źródłach. PFR S.A. nie ponosi odpowiedzialności za skutki decyzji podjętych na podstawie informacji zawartych w przedstawionym materiale. Materiał może być wykorzystywany do opracowań własnych w całości lub części wyłącznie pod warunkiem powołania się na źródło.

Polski Fundusz Rozwoju S.A. wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000466256; NIP 7010374912; REGON: 1466154578; kapitał zakładowy 2 453 326 553 PLN (opłacony w całości).